

Zekât

Bakara / 110. Namazı kılın, zekâtı verin, önceden kendiniz için yaptığınız her iyiliği Allah'ın katında bulacaksınız. Şüphesiz Allah, yapmakta olduklarınızı noksansız görür.

Rum / 39. İnsanların mallarında artış olsun diye verdiğiniz herhangi bir faiz, Allah katında artmaz. Allah'ın rızasını isteyerek verdiğiniz zekâta gelince, işte zekât veren o kimseler, evet onlar (sevaplarını ve mallarını) kat kat arttıranlardır.

Bakara / 277- "İman edip iyi işler yapan, namazı dosdoğru kılıp zekatı verenlerin Rableri katında elbette mükafatları vardır. Onlara hiçbir korku olmadığı gibi, onlar mahzun da olmazlar."

Tevbe / 60. Zekâtlar, Allah'tan bir farz olarak ancak, yoksullara, düşkünlere, (zekât toplayan) memurlara, gönülleri (İslâm'a) ısındırılacak olanlara, (hürriyetlerini satın almaya çalışan) kölelere, borçlulara, Allah yolunda çalışıp cihad edenlere, yolcuya mahsustur. Allah pek iyi bilendir, hikmet sahibidir.

HADİS...

* İbnu Abbâs (ra) anlatıyor: "Resûlullah (sav) Hz. Muâz (ra)'ı Yemen'e gönderdi. (Giderken) ona dedi ki: "Sen EhI-i Kitap bir kavme gidiyorsun. Onları davet edeceğin iik şey AIIah'a ibâdet olsun. AIIah'ı tanıdılar mı, kendilerine AIIah'ın zekâtı farz kılması olduğunu, zenginlerinden alınıp fakirlerine dağıtılacağını onlara haber ver. Onlar buna da ittaat ederlerse kendilerinden zekatı aI. Zekat alırken halkın (nazarlarında) kıymetli olan mallarından sakın. Mazlumun bedduasını almaktan kork. Zira AIIah'la bu beddua arasında perde mevcut değildir."

* Hz. Ebü Hüreyre ve Hz. Câbir (ra) anlatıyor: "Resûlullah (as) buyurdular ki: "Deve, siğir veya davar sâhibi olup da, bunlardaki Allah'ın hakkını eda etmeyen herkese Kıyamet günü, bu mallar, olduğundan daha çok ve mümkün olduğunca iri ve şişman olarak geleceklerdir. Adam, onlar için, düz ve geniş bir yere oturtu lacak, hayvanlar bacakları ve tabanlarıyla onun üzerinden geçecekler. Geçiş sırasında boynuzlarıyla tosluyacaklar ve ayaklarıyla ezecekler. İçlerinde boynuzsuz veya boynuzu kırık biri bulunmayacak. Bu şekilde sonucusu da onun üzerinden geçince, birincisi aynı geçişe tekrar başlayacak. Mahlûkatın hesabı tamamlanıp hüküm verilinceye kadar bu hâl devam edecek. Keza "kenz', (hazine) sâhip olup da ondaki (AIIah'ın) hakkını ödemeyen herkese, Kıyamet günü hazinesi, dazlak başlı bir yılan olarak gelecek, ağzını açıp peşine düşecektir. Yılan yaklaştıkça adam ondan kaçacak. Sonunda yılan ona: "Gizlediğin hazineni aI! Ben ondan müstağniyim!" diye bağırır. Adam, neticede yılandan kaçma çaresinin olmadığını anlayınca, elini ağzına sokar. Yılan da onu, aygırın (alafı) kemirmesi gibi kemiriverecek."

* Hz. Muâz (ra) anlatıyor: "Resûlullah (sav) buyurdular ki: "Kim malının zekâtını sevab umarak verirse, ona sevap verilir. Kim de zekâtını vermezse biz zekâtı ve malın yarısını (cezâli olarak, zorla) alırız. Bu, Rabbimizin kesin kararlarından biridir. Al-i Muhammed'e ondan bir hak yoktur."

* Hz. Ali (ra) anlatıyor: "Hz. Abbâs (ra), Resûlullah (as)'a hayırda acele etmek maksadıyla daha senesi dolmadan, erken vakitte zekâtın verilmesi hususunda sormuştu. Resûlullah (as) bu hususta ona müsâade etti."

* Hz. Ebu Hüreyre ra anlatıyor: "Resulullah sav buyurdular ki: "Zekat verdiğiniz zaman: "Allahım! Bu zekatı büyük bir sevaba vesile kıl, (hak sahibine ödenip sevap beklenmeyen) bir borç kılma" demek suretiyle zekatın sevabını istemeyi unutmayın."

*Ebü Hüreyre (ra) anlatıyor: "Resûlullah (sav) efendimiz, kendisine bir yiyecek getirilince, mahiyeti hakkında sordu. Eğer "hediye olduğu" söylenirse ondan yerdi, "sadaka olduğu" söylenirse yemeyip Ashabına, "Siz yiysin!" derdi."

* Abdullah İbnu Amr İbni'l-Âs (ra) anlatıyor: "Resûlullah (sav) buyurdular ki: "Sadaka, ne zengine ne de sakatlığı olmayan güçlüye helâl değildir."

Zekat ve Farziyeti

Zekât, sözlükte "temizlemek, çoğalmak ve büyümek"anlamlarına gelir. İslamî terminolojide ise, dinen zengin sayılan bir Müslümanın, seneden seneye malının belli bir miktarını Müslüman fakirlere Allah rızası için vermesidir. Zekât, Kur'ân-ı Kerim'de 34 yerde zikredilmiştir.

Zekât, kulu Allah'a yaklaştırmamanın yanında, O'nun rahmetine de vesiledir. Zira, daha çok Allah (c.c)'ın rahmetine nail olanlar, O'nun emirleri doğrultusunda hareket edenlerdir. Başkalarına merhamet edip ihtiyaçlarını gidermek ise, İlâhî rahmete karşı çıkarılmış en büyük davetiyedir. Allah Rasûlü (s.a.s): "Birbirlerine rahmet duygularıyla muâmele edenlere Rahmân da merhamet eder. (Öyleyse) siz, yeryüzündekilere merhamet edin ki ehl-i sema da size merhamet etsin" derken bu hakikati ifade etmektedir. Kur'ân-ı Kerim'de zekâtın, Allah'ın rahmetini celbettığı meâlen şu ifadelerle anlatılmaktadır: "Rahmetim ise her şeyi kaplamıştır. Onu takva dâiresinde yaşayanlara, zekât verenlere ve ayetlerimize inananlara yazacağım." "Namazı kılın, zekâtı verin, Rasul'e de itaat edin ki, merhamete mazhar olasınız."

Zekât Kimlere Verilir

"Zekâtlar sadece fakirlere, düşkünlere, zekât toplayan görevlilere, kalbleri İslâm'a ısındırılacak olanlara, esirlik ve kölelikten kurtulmak isteyenlere, borçlulara, Allah yoluna ve bir de muhtaç kalmış yolcu ve gariplere mahsustur. Allah tarafından kesin olarak böyle farz buyruldu. Allah alîmdir, hakîmdir (her şeyi bilir, tam hüküm ve hikmet sahibidir)." (Tevbe Suresi, 9/60) buyrulur.

PIRLANTA SERİSİ...

ZEKÂT VE CÖMERTLİK

Cömertlik, Allah'ın "Cevâd" ismiyle rezonansa geçmenin adıdır. İnsan, yaptığı işlerde ne ölçüde esma-i ilâhî ile münasebet halinde ise, neticesinde elde ettiği faydalar aynı nisbette olacaktır. Bir hadîslerinde Allah Rasûlü (sav), şöyle buyurmaktadır: "Allah "Cevad"dır; cömertliği sever ve güzel ahlâkı sevmesine mukabil çirkin huyları kerih görür."

Vermek Allah ahlâkıdır. Allah ahlâkıyla ahlâklanmak ise, her zaman ve her yerde, ayağın sağlam bir zemine basması demektir.

Demek ki zekât, fakiri zenginin yanına yaklaştırdığı gibi, zengini de Ganiy-yi Mutlak olan Allah'a yaklaştırmakta ve kul ile Rabb arasında ciddi münasebet temin etmektedir.

ZEKAT MALI BEREKETLENDİRİR

Zekatı verilen mal zâhiren eksiliyor gibi görülse de, Allah'ın bereketine mazhariyetle devamlı artmaktadır. Zira bütün kevn ü mekân elinde olan Allah, malının zekatını veren insana malını artırma yollarını ilham etmektedir ki, bu hüküm aydınlatan pek çok müşahhas misal bulmak mümkündür.

Kalpler Allah'ın elindedir. O, istediği ve hikmeti iktiza ettiği zaman, kalpleri, emrini yerine getirip zekatını veren kimselere doğru yöneltir ve o insanın ticaretinde ciddi canlanmalar görülür. Bu Allah'ın, zekatı verilen mala bahşettiği bereketten başka birşey değildir.

Aynı zamanda bu mes'ele, sadece tecrübelerin ürünü olarak ortaya çıkmış bir hüküm de değil, Allah'ın va'di, Rasûlü'nün müjdesi ve meleklerin de duâsının neticesidir.

Allah (cc) yüce beyanında meâlen: "İnsanların malları içinde, artması için verdiğiniz faiz, Allah katında artmaz. Fakat Allah'ın rızasını isteyerek verdiğiniz zekata gelince işte onu verenler, (sevap ve mallarını) kat kat artıranlardır" buyurmak suretiyle, mallarını artırma düşüncesiyle faize yatırımların gerçekleşmesi, maksatlarının aksiyel tokat yediklerini; Allah'ın rızası istikametinde tasaddukta bulunanların ise, daha fazlasıyla berekete nail olduklarını anlatılmaktadır.

Bununla ilgili başka bir ayette de: "Allah, faizi mahveder. Sadakaları ise artırır" denilmektedir.

Bir başka ayette de: "De ki: "Rabbim kullarından dilediğine rızık yayar (geniş rızık imkânı verir) (dilediğinin de) rızıkını kısar. Allah için infak ettiğiniz her şeyin (mutlaka Allah) arkasını getirir. (Çünkü) O, rızık verenlerin en hayırlısıdır" te'minâtı vardır.

ZEKAT MALIN GARANTİSİDİR

Allah Rasûlü (sav) sadaka ve zekatın malı eksiltmediğini bilakis artmasına sebep olduğu üzerinde ısrarla durur: "Sadaka, zekat, maldan hiçbirşey noksanlaştırmaz"

Rasûlullah (sav)'ın bu ifadesinden, Allah'ın emtiyaya bereket vermesi neticesinde, zâhirdeki noksanlaşmanın, bu bereketle izale edilmesi anlaşılabilir gibi; getirdiği sevap cihetiyle, az fedakârlıkla çok sevap kazandırması da anlaşılabilir.

Zekatın hem Hakk'a hem de halka karşı bir te'minât unsuru olduğunu Muhibir-i Sadık olan Efendimiz (sav)'den öğrenmekteyiz:

"Mallarınızı zekatla koruyun, hastalarınızı sadaka ile tedavi edin, belalara karşı duâlarla hazırlıklı olun."

Yani fakirin eli ve dili zekatla başkalarına zarar veremez hale gelecek ve siz, başkaldırmaya müheyya bir sınıfın önünü, hem de daha onun aklına kötü duygular gelip taht kurmadan evvel izale etmiş; malınızı, sağlam kalelerin, yüksek surların koruması altına almış ve onu emniyete, güvene kavuşturmuş olacaksınız.

"İnfak et ki, infaka mazhar olasın" diyen Allah Rasülü (sav), sadakanın, Allah tarafından artırılacağını da şu ifadeleriyle anlatmaktadır: "En temizinden -ki Allah en temizini kabul ederveren birisinin sadakasını Rahman olan Allah alır. Bu bir hurma bile olsa, Rahman'ın elinde öyle bereketlenir ki, Uhud'dan daha büyük olur. Aynen sizden biriniz, tayını veya deve yavrusunu besleyip büyüttüğü gibi, Allah da (cc) sizin sadakalarınızı öyle geliştirir."

***Görüldüğü gibi zekatı verilen mal, Allah'ın teminatı altında ve Rasûlü'nün müjdeleriyle, eksilme değil bilakis artma durumundadır: Zaten, yaşanmış ve yaşamakta olan birçok hâdise de bunun açık delilidir.

Evet; günümüzde, mü'minler arasında çok çarpık ve çarpık olduğu kadar da yanlış bir anlayış var. Diyorlar ki; "benim maddî imkânlarım geniş değil, servetim yok, dolayısıyla malî ibadetler, yani zekât, hibe, vakıf, sadaka vs. benim işim değil." Hayır. Bu düşünce kat'iyen doğru değil. Herkes, Allah'ın kendisine bahşettiği imkânlarla, O'nun yolunda kullukta bulunmakla mükelleftir. Öyleyse, on milyona sahip olan da, yüz milyara sahip olan da, elinde bulundurduğu meblağ içinde, Allah'ın hakkını araştırarak, halkın hakkını araştırarak infakta bulunup Rabbisinin rızasını kazanmaya çalışacaktır. Hususiyile günümüzde, Allah'ın yüce dîninin yüceltilmesi ve yükseltilmesi uğrunda, bu yüce davaya inanan herkesin ama herkesin, sahip bulunduğu imkânlarla bu kervana katılması şarttır. Dolayısıyla "şu anda fakirim, zengin olayım da, ondan sonra infak ederim" mü'min anlayışı değildir ve olamaz da.

Evet, Allah kendi katında amelleri değerlendirirken, onun azlığına ve çokluğuna göre değil, o işin ihlasla yapıp yapılmadığına bakar. Onun için Bediüzzaman'ın ifadeleriyle "bazen bir zerre ihlaslı amel batmanlarla halis olmayana racih gelebilir."

Netice itibariyle; herkes sahip bulunduğu imkânlarla Allah yolunda seferber olmakla mükelleftir. Birinin atı vardır; o atını alıp gider ve kervana katılır; bir diğzerinin atı da yoktur, arabası da, o da o haliye orduya katılır; bir başkasının atı hatta atları yanında, birçok askerî teçhizatı vardır, o da onları alır askere gider ve hep birlikte, Allah yolunda mücadele ederler. İşte bütün bunlar belki de Cenab-ı Hakk'ın indinde atbaşı sayılabilir ve hepsi de aynı sevabı alır. Çünkü, bunların hepsi sahip oldukları bütün imkânlarıyla seferber olmuşlardır.

RİSALE...

Beşerin hayat-ı içtimaîsinde bütün ahlâksızlığın ve bütün ihtilâlâtın menşe'i iki kelimedir:

Birisi: "Ben tok olduktan sonra, başkası açlıktan ölse bana ne?"

İkincisi: "Sen çalış, ben yiyeyim."

Bu iki kelimeyi de idame eden, cereyan-ı riba ve terk-i zekattır. Bu iki müdhiş maraz-ı içtimaîyi tedavi edecek tek çare, zekatın bir düstur-u umumî suretinde icrasıyla, vücub-u zekat ve hurmet-i ribadirdir. Hem değil yalnız eşhastaya ve hususî cemaatlerde, belki umum nev'-i beşerin saadet-i hayatı için en mühim bir rükün belki devam-ı hayat-ı insaniye için en mühim bir direk, zekattır. Çünkü beşerde, havas ve avam iki tabaka var. Havastan avama merhamet ve ihsan ve avamdan havassa karşı hürmet ve itaatı temin edecek, zekattır. Yoksa yukarıdan avamın başına zulüm ve tahakküm iner, avamdan zenginlere karşı kin ve isyan çıkar. İki tabaka-i beşer daimî bir mücadele-i maneviyede, bir keşmekeş-i ihtilafatı bulunur. Gele gele tâ Rusya'da olduğu gibi, sa'y ve sermaye mücadelesi suretinde boğuşmaya başlar.

Ey ehl-i kerem ve vicdan ve ey ehl-i sehavet ve ihsan!

İhsanlar zekat namına olmazsa, üç zararı var. Bazan da faidesiz gider. Çünkü Allah namına vermediğin için, manen minnet ediyorsun; biçare fakiri minnet esareti altında bırakıyorsun. Hem

makbul olan duasından mahrum kalıyorsun. Hem hakikaten Cenâb-ı Hakk'ın malını ibadına vermek için bir tevziat memuru olduğun halde, kendini sahib-i mal zannedip bir küfran-ı nimet ediyorsun. Eğer zekat namına versen; Cenâb-ı Hak namına verdiği için bir sevab kazanıyorsun, bir şükran-ı nimet gösteriyorsun. O muhtaç adam dahi sana tabasbus etmeğe mecbur olmadığı için, izzet-i nefsi kırılmaz ve duası senin hakkında makbul olur. Evet zekat kadar, belki daha ziyade nafîle ve ihsan, yahut sair suretlerde verip riya ve şöhret gibi, minnet ve tezlil gibi zararları kazanmak nerede? Zekat namına o iyilikleri yapıp, hem farzı eda etmek, hem sevabı, hem ihlası, hem makbul bir duayı kazanmak nerede?

MALLARIN SİGORTASI

Peygamber Efendimiz (A.S.M): "Zekât vererek mallarınızı kal'a içine alınız" buyurmuştur ki, malını korumak isteyen kişinin en büyük mânevî sigortası zekâttır. Hattâ hadis ve siyer kitaplarında beyân edildiğine göre: bu hadis-i şerif, Efendimiz tarafından Ashâbına irad edildiği sırada, oradan geçmekte olan bir Hristiyan Arab durup Peygamberimize: "Ben şimdi gidip zekâtımı hesaplayıp vereceğim, bakalım dediğin olacak mı?" demiş. Zât-ı Risâlet-penâhi tebessüm buyurmuşlar. Adam, evine gidip dediğini yapmış. Bir müddet sonra, Şam'a hareket edecek olan bir ticaret kafilesine iştirâk etmek istemiş; ancak kendisince mühim başka ticaret işlerinin zuhur etmesi üzerine, kafileye katılan komşularından, kendinin bir deve yükü eşyasını da yanlarına almalarını ricâ etmiş. Komşusu muvafakat ederek Şam'a hareket edilmiş. Aradan bir hafta geçtikten sonra, şehirde eşkiyanın ticaret kafilesini soyduğu haberi yayılmış. Hâdiseden iki cihetle müteessir olan Hristiyan tâcir, Efendimize müracaata karar verdiği günün ferdâsı, komşusundan kendisine bir haber gelmiş: "Kafilayı eşkiya vurdu. Ancak son menzile gelirken senin devenin ayağı burkulmuştu, yürüyemiyordu, mecburen deveyi eşya ile birlikte menzilde bırakıp yola çıkmıştık. Başımıza bu felâket geldi. Senin eşyan ve deven kurtuldu."

Haberi alınca sevinçten doğruca huzur-ı Risâlet'e gidip: "Yâ Muhammed, sen hak Peygamber'sin. Dediğin çıkmıştır. Ben İslâm'a giriyorum. Bana onu öğret..." diyerek mu'cizat-ı nebeviyyeden birinin zuhuruna sebep olmuştur.

MALLARIN EN İYİSİ

Resûlüllah Hazretleri, Ashâbından bâzılarını zekât toplamak için vazifelendirmişlerdi. Ensâr'dan Übey bin Kâ'b, zekât toplamak üzere vazifelendirilenden biriydi. Kendisine bildirilmiş olan mıntikanın Müslümanlarını bir bir gezer, Allah'ın farz kıldığı zekâtlarını, Beytül-Mâl'e teslim etmek üzere kendisine getirmelerini isterdi.

Bizzat kendisi bâzı hâtıralarını anlatırken oldukça ibretli bir vak'a nakleder. O günün Müslümanlarının zekât gibi malî ibadetlere nasıl bir hisle baktıklarını gösteren bu tarihî hâdiseyi, aynen nakletmekte büyük fayda mülâhaza etmekteyim.

Şimdi söz, zekât toplama me'muru Übey bin Kâ'b'tadır. Diyor ki:

- Resûl-i Ekrem Hazretlerinin emirleri üzerine Benî Kudâ, Benî Üzre ve Benî Saad kabilelerinin sadakalarını toplamaya gitmiştim. Bunların hepsinin sadakalarını topladım, yalnız bir adam kalmıştı. Onun yanına gittim. Zekât toplamak üzere geldiğimi söyledim, beni sürünün içine götürdü:

- Dilediğini alıp götür, dedi.

Ben de gezdim, malların içinde ne en iyisi, ne de en kötüsü olan orta bir inek seçtim.

- Bu kâfidir, alıp götürürüm, dedim. Bana itiraz etti:

- Ben böyle süt vermeyen bir ineği zekât olarak önüne katıp da Resûlüllah'ın huzuruna göndermekten hayâ ederim, bu süt vermeyen ineği bana bırak, şu genç ve semiz deveyi bari all dedi. Ben, kendisine cevap verdim:

- Bunu alamam. Zira, bu senin mallarının en iyisidir. Resûlüllah Hazretleri bana, zekâtları malların ne en iyisinden, ne de en kötüsünden seçmeyip, orta olanından almamı emrettiler. Bunu alabilmem için Resûlüllah'ın izni olmalıdır.

Konuşmamız bu minval üzere uzadı. O:

- Ben, Resûlüllah'ın huzuruna süt vermeyen bir ineği, zekât olarak göndermekten utanırım, diyor, ben ise: - Bundan başkasını almaya me'zûn değilim, diye ısrar ediyordum.

Bir ara şu teklifi yaptım:

- Sen Őu deveni al, birlikte Resûlullah'ın huzuruna gidelim, mes'eleyi kendisine anlat. Resûlullah emir verirse kabûl ederim!

Adam teklifimi kabûl etti. Birlikte deveyi de alarak Resûlullah'ın huzuruna geldik. Şöyle konuŐtu:

- Yâ Resûlâllah! Zekât me'murunuz geldi. Ona malımı arzettim. İçlerinden bir sütsüz inek seçti. Ben de ona râzı olmadım, benim verdiğim genç ve semiz deveyi de o kabûl etmedi. Şimdi deveyi buraya getirdim, lütfen kabûl buyurun!

Malının en iyisini zekât vermek isteyen bu zâta karşı Resûlullah Hazretleri gülümseyerek Şöyle buyurdular:

- Übey senin malından vermek mecburiyetinde olduğunu ayırmıŐ, sen ise daha fazla vermek hamiyetini göstermiŐsin. Allah niyetini kabûl buyursun. Bundan sonra:

- Übey, bu deveyi al ve zekât malları içine kaydeyle, diyerek ellerini açıp o zâta duada bulundular. Resûlullah'ın o duasından sonra, o zâtın Medine'nin sayılı zenginlerinden biri olduğu görüldü.